

116-002

การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาล
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468)

นางสาวมัทนา เกษกมล

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2517

008449

17002102

THE HISTORICAL ANALYSIS OF POLITICS AND ADMINISTRATION IN

THE REIGN OF KING RAMA VI (A.D. 1910-1925)

Miss Mattana Gatkamon

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1974

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

อาจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สืบแสง พรหมบุญ

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครอง
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-
2468)

ชื่อ

นางสาวมัทนา เกษกมล แผนกวิชา ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา

25 17

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งจะวิเคราะห์ถึง สภาพการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้ศึกษาว่า จากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการปกครอง ยกเลิกระบบจตุสดมภ์ และจัดระบบบริหารราชการให้เป็นระเบียบนั้น มิได้เป็นที่ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงดำเนินการต่อมา กล่าวคือ การสร้างสรรค์สถาบันทางการเมือง เพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมิได้บังเกิดขึ้นนับตั้งแต่การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475

การศึกษาในแนวทางดังกล่าวนี้ ได้เน้นหนักไปยัง บทบาท และพระราชนิพนธ์กิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นทั้งองค์พระประมุขและผู้นำทางการเมืองในขณะเดียวกัน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรก ที่ได้รับการศึกษาอบรมจากต่างประเทศ แมว่าการที่ทรงประทับศึกษาอยู่ ณ ต่างประเทศ เป็นเวลานานจะทำให้พระองค์ได้รับอิทธิพลทางด้านความคิด และทัศนคติของตะวันตก และได้นำแนวความคิดนี้มาอย่าง เช่น สัทธาธิปไตย และวิถีการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกมาปรับให้เข้ากับสภาพการของสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัส และบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก็ตาม แต่ในด้านแนวพระราชดำริ บทบาท และพระบรมราโชบายทางการเมืองนั้นเห็นได้ชัดว่า พระองค์ยังคงมีความนิยมในระบอบการปกครอง

ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นอย่างมากและมีได้ทรงตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมและแนวความคิดประชาธิปไตยตะวันตก ซึ่งมีอยู่ในหมู่ปัญญาชนผู้ได้รับการศึกษาในขณะนั้น พระองค์ทรงนิยามที่จะรวมอำนาจการปกครองมาอยู่ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ การเสด็จประพาส เยี่ยมเยียนราษฎร การย้ายสังกัดตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลจากกระทรวงมหาดไทยมาขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์นั้น ล้วนแต่เป็นเครื่องสะท้อนถึงแนวพระราชดำริทางการเมืองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระองค์ทั้งสิ้น พระราชดำริและพระบรมราโชบายเช่นนี้นับว่าแตกต่างไปจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงนิยามที่จะแบ่งปันพระราชอำนาจและภาระบางอย่างให้แก่ระบบการเมืองย่อยอันจะเป็นวิถีทางที่นำไปสู่การปกครองตนเองในที่สุด

ควยพระราชดำริและพระบรมราโชบายที่ไม่สอดคล้องไปกับการพัฒนาและความสำนึกทางการเมืองที่ไ้เกิดขึ้นในหมู่ปัญญาชนสมัยนั้น บวกกับภาวะวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมา ได้ทำให้กลุ่มปัญญาชนที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นสาเหตุทำการรัฐประหารขึ้นใน พ.ศ. 2475 และได้ทำให้พระราชอำนาจอันสมบูรณ์ของพระมหากษัตริย์สิ้นสุดลงนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   The Historical Analysis of Politics and Adminis-
tration in the Reign of King Rama VI (A.D. 1910-
1925)

Name   Miss Mattana Gatkamon   Department History

Academic Year   1974

ABSTRACT

This thesis aims at analyzing the politics and administration in the reign of King Rama VI. It is the writer's contention that although King Chulalongkorn had set the pace for political and administrative reforms in Siam by restructuring the aged - old Ayuthya bureaucracy, this great reform was not carried out by King Vajiravudh. Political institutionalization, in real sense, did not take place under Rama VI's period while social forces continued to loom large until the Revolution of 1932.

The study focuses on the role and behavior of King Vajiravudh who was simultaneously a ruling monarch and the nation's top political leader. Vajiravudh was Siam's first King who was trained abroad, consequently his world view was partly influenced by western ideas and concepts. Although it is undeniable that he was also deeply interested in the Thai culture as shown in his several writings and speeches.

King Vajiravudh was not unaware of the advent of western democratic sentiments among the Siamese educated elites, however,

he was caught between the need to meet growing demands for social change and popular participation on one hand, and, the burning desire to maintain the monarchical status quo on the other.

This unresolved conflict, together with the worsening economic situations during his reign, had eventually led to the overthrowing of absolute monarchy in 1932.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำขอบคุณ

งานเขียนวิทยานิพนธ์เป็นงานที่ต้องใช้ความเพียรพยายาม ความสามารถ ความอดทน และความบากบั่นในการค้นคว้าเป็นอันมาก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มิได้อยู่อย่างจำกัดในตัวผู้เขียน แต่ที่ควยค่าแนะนำและช่วยเหลือจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่ได้ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้อย่างบริบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ คร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ คร. สืบแสง พรหมบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ไ้กรุณาช่วยเหลือสนับสนุนและให้ คำแนะนำอันมีค่าซึ่งได้ก่อให้เกิดสติปัญญาและแนวทางแกผู้เขียนเป็นอันมาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิติมา พิทักษ์ไพรวรรณ ซึ่งได้กรุณาให้คำวิจารณ์และโต้แย้งในข้อบกพร่องและจุดอ่อนต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใกล้เคียงสู่ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ ผู้ใดช่วยขอฉีกพลาตและให้ขอเท็จจริงที่ถูกต้อง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
คำขอบคุณ	๙
บทนำ	1
บทที่ 1 การปฏิรูประบบการเมืองและการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	5
บทที่ 2 พระราชประวัติและภูมิหลังทางการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว	26
บทที่ 3 แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	57
บทที่ 4 บทบาทและพระบรมราโชบายในการบริหารราชการแผ่นดินของพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	88
- การบริหารราชการโดยทั่วไป	88
- ภาวะการเงินและรายจ่ายของรัฐบาลในค่านต่าง ๆ	108
- การปรับปรุงโครงสร้างการปกครอง	113
- คุณลักษณะกับการเรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตย	125
- การแก้ไขปัญหทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า อยู่หัว	131
บทสรุป	139

บทที่	อยู่หน้า
บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก	163
ประวัติการศึกษา	213

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) ของไทย เริ่มต้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูประบบการเมืองและการบริหารของประเทศให้เป็นแบบสมัยใหม่ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปในครั้งนั้นก็ได้เป็นที่ประจักษ์ว่า ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสร้างพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้กับประเทศ พระองค์ได้ทรงตั้งพระทัยที่จะให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ องค์รัชทายาทพระราชทานรัฐธรรมนูญให้กับประชาชนชาวไทย เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ ถึงกับทรงมีพระราชดำรัสว่า "ฉันจะให้ลูกศิษย์รักของหมอบอกของขวัญให้แกพลเมืองในทันทีที่ขึ้นสู่อำราชบัลลังก์ ในขณะที่สืบตำแหน่งกษัตริย์ กล่าวคือ ฉันจะให้เขาให้ปาดิเมนต์และคอนสติติวชัน..."¹

แต่ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชสมบัติ ก็ไม่ปรากฏว่ากิจกรรมและแนวทางซึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสไว้ นี้ได้บังเกิดขึ้น ในรัชกาลของพระองค์นั้นได้มีความเจริญก้าวหน้าทางการคมนาคม และความรุ่งเรืองทางวรรณกรรม แต่ทางด้านการพัฒนาการเมืองกลับชะงักงันไปจนกระทั่งถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นยุคที่ไทยต้องประสบกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองอย่างรุนแรงและติดตามมาด้วยการรัฐประหารล้มล้างการปกครองแบบราชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งจะวิเคราะห์ถึงสภาพการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหรือไม่ อย่างไร แนวทางการปรับปรุงนี้ได้ผันแปรไปจากแนวทางของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างไร และในทางใฝ่ข้าง จึงทำให้การใฝ่หาซึ่งรัฐธรรมนูญและรัฐสภาของไทยต้องเป็นไปโดยการ

---

¹พระราชดำรัสนี้ทรงกล่าวในที่ประชุมเสนาบดี ณ พระที่นั่งราชกรัณียสภา พ.ศ. 2453 อ้างถึงใน ว.ช. ประสงค์สิทธิ์, แผ่นดินพระปกเกล้า (พระนคร: ณพวงชาติ, 2505), หน้า 46.

รัฐประหารล้มล้างอำนาจการปกครองของพระมหากษัตริย์ มิใช่โดยการพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริและพระราชดำรัสไว้

ขอบเขตของการศึกษานี้จะ เริ่มต้นตั้งแต่การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 โดยจะได้แบ่งหัวข้อวิเคราะห์ออกไปในค่านต่าง ๆ ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงการปฏิรูปการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยจะวิเคราะห์ว่าการปฏิรูปการปกครองของพระองค์นั้นเป็นการพัฒนาการเมืองอย่างไร ก่อให้เกิดข้อได้เปรียบเสียเปรียบอันมีผลสะท้อนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างไร

บทที่ 2 เป็นเรื่องของพระราชประวัติและภูมิหลังทางการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงพระราชประวัติและการศึกษาของพระองค์ท่านอย่างละเอียด โดยจะชี้ให้เห็นว่า การศึกษาอบรมดังกล่าวมีส่วนช่วยปรุงแต่งพระราชนิสัยอย่างไร และพระราชนิสัยดังกล่าวนี้มีผลสะท้อนต่อแนวพระราชดำริและพระบรมราโชบายในการบริหารราชการแผ่นดินอย่างไรบ้าง

บทที่ 3 แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในบทนี้จะได้นำกล่าวถึงเหตุการณ์ ความผันแปรของระบบการเมืองของประเทศต่าง ๆ ซึ่งความผันแปรดังกล่าวนี้ได้นำอิทธิพลต่อแนวความคิดทางการเมืองของประชาชนชาวไทยเป็นอันมาก และเป็นผลให้แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวออกมาในรูปแบบดังที่ทรงเป็นอยู่นี้ นอกจากนี้จะได้กล่าวถึงลัทธิชาตินิยมและการตั้งกองอาสาสมัครเสือป่า รวมทั้งพระราชดำรัส พระบรมราโชวาทและบทความที่ทรงเขียนขึ้นว่าได้เป็นการแสดงพระราชดำริทางการเมืองของพระองค์ท่านอย่างไร

บทที่ 4 บทบาทและพระบรมราโชบายในการบริหารราชการแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะได้นำกล่าวไปในค่านต่าง ๆ ดังนี้

ก. การบริหารราชการโดยทั่วไป โดยจะกล่าวว่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประพฤติปฏิบัติ และทรงมีหลักการในการบริหารราชการแผ่นดินอย่างไร และประชาชนทั่วไปมีทัศนคติและท่าทีต่อการบริหารราชการแผ่นดินของพระองค์อย่างไรบ้าง

ข. ภาวะการเงินและรายจ่ายของรัฐบาลในค้ันต่าง ๆ

ค. การปรับปรุงโครงสร้างการปกครอง

ซึ่งจะกล่าวถึงการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปกครองในค้ันต่าง ๆ ค้ือ ค้ันบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ โดยจะชี้ให้เห็นว่า การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีผลสะท้อนต่อแนวทางการพัฒนาการเมืองของไทยอย่างไร

ง. คุณิตธานีและการเรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตย

ในข้อนี้จะวิเคราะห์ถึงคุณิตธานี ซึ่งได้เป็นที่กล่าวขวัญกันว่าทรงสร้างขึ้นเพื่อเป็นการฝึกหัดให้ประชาชนได้เรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นจริงหรือไม่ และทรงประสบความสำเร็จในเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด

จ. การแก้ไขปัญหทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

โดยการศึกษาว่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแก้ไขปัญหทางการเมืองที่สืบเนื่องมาแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างไร และในท้ายที่สุดจะวิเคราะห์ว่ การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 มีความสัมพันธ์และเกี่ยวของต่อการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือไม่อย่างไร

หลักฐานและข้อมูลซึ่งจะนำมาใช้วิเคราะห์ ในแนวทางดังกล่าวข้างต้นนี้ก็ได้แก่

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่เอกสารของกระทรวงต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5, 6 และ 7 ซึ่งเก็บรักษาอยู่ที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ออกในสมัยนั้น รายงานการประชุมคณะเสนาบดี พระราชกระแสสั่งการและหนังสือโต้ตอบไปมา หนังสือพิมพ์ที่ออกในสมัยนั้น พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการปกครอง ฯลฯ

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ประวัติบุคคล หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้องทั่วไป

หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นั้น แม้ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงแต่ในเพียงรูปแบบก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์การปกครองของไทย และมีผลสะท้อนถึงสภาพการเมืองปัจจุบันด้วย สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนั้น ได้มีผู้วิเคราะห์และแจกแจงไว้หลายประการ เช่น สืบเนื่องมาจากความไม่พอใจในการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของคนหนุ่มผู้ได้รับการศึกษาจากตะวันตก ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ความแตกแยกระหว่างรัฐบาลที่ประกอบไปด้วยเชื้อพระวงศ์เป็นส่วนใหญ่ กับฝ่ายทหารซึ่งเป็นชนสามัญ เป็นต้น สาเหตุเหล่านี้เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นเพียงปัจจัยที่มากกระทบให้เหตุการณ์บังเกิดขึ้นเท่านั้น (accidental causes) ส่วนปัจจัยสำคัญที่เป็นพื้นฐานซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (underlying causes) นั้นมีคอบจะได้มีการกล่าวถึง ทั้ง ๆ ที่ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยที่เป็นเหตุบังเอิญเหล่านี้เลย การศึกษาในปัจจัยที่เป็นพื้นฐานซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ ก็ควรจะไต่เริ่มตั้งแต่การปรับปรุงการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นการปรับปรุงการปกครองครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์การปกครองของไทย และในรัชกาลต่อมาคือในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้เติบโตขึ้นมา สภาพแวดล้อมเหล่านี้ย่อมจะมีส่วนสร้างความคิด อุดมการณ์ และแรงจูงใจของคนเหล่านี้ไม่มากนักยอ ดังนั้นการศึกษาระบบการเมืองการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การมองภาพจนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในระยะต่อมาแจ่มชัดขึ้น และทำให้เห็นถึงความขัดแย้งทางการเมือง ความล่าช้าในการปรับระบบการเมืองให้เข้ากับควมเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น ล้วนแต่เป็นผลโดยตรงมาจากการดำเนินนโยบายทางการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การพยายามที่จะสร้างสรรสถาบันทางการเมืองได้ขาดตอนไป